

Чернадчук Т.О.,
кандидат юридичних наук,
доцент кафедри адміністративного та інформаційного права
Сумського національного аграрного університету

Жмака І.А.,
здобувачка вищої освіти рівня магістр
юридичного факультету
Сумського національного аграрного університету

УДК 347.73
DOI 10.32782/2663-5666.2023.3.13

ОКРЕМІ ПИТАННЯ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ДЕРЖАВНОГО ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ У СУЧАСНИХ РЕАЛІЯХ УКРАЇНИ

Вступ. Упродовж останніх десятиліть світове співтовариство стикається з низкою суттєвих проблем, серед яких найбільш нагальними є: співіснування держав на засадах миру і процвітання; посилення нерівності як між країнами так і в самих державах; боротьба з бідністю та голодом; протидія кліматичним змінам, захист екосистем суші; раціональне використання природних ресурсів і т.п. З метою подолання вище зазначених проблем на саміті Організації Об'єднаних Націй (далі – ООН) зі сталого розвитку, що проводився у вересні 2015 року в межах 70-ї сесії Генеральної Асамблеї було прийнято підсумковий документ «Перетворення нашого світу: порядок денний у сфері сталого розвитку до 2030 року», який містить 17 цілей сталого розвитку і 169 завдань, що постають перед країнами-членами ООН [1]. Україна, як повноправний член міжнародного співтовариства не стоїть осторонь і приєдналась до глобального процесу сталого розвитку. В даному контексті, Указом Президента України був затверджений відповідний документ «Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року» [2]. При цьому, не викликає сумніву той факт, що досягти поставлених цілей можливо тільки в умовах наявності у держави необхідних фінансових ресурсів, формування яких здійснюється за рахунок надходжень до відповідних бюджетів на всіх рівнях (державному і місцевому).

Варто зазначити, що для сучасної України характерним є важка ситуація в фінансовій сфері, яка обумовлена низкою причин, головними з них є війна і нажаль, значний рівень корупції. Так, внаслідок російської агресії, як зазначають у своєму звіті експерти Світового банку і Єврокомісії пошкодження від військових дій в Україні в період з 24 лютого 2022 року по 24 лютого

2023 року склало в сумі 134,7 млрд. доларів [3]. Стосовно корупційної складової, то в Індексі сприйняття корупції (Corruption Perceptions Index – CPI), що укладається глобальною антикорупційною організацією Transparency International та базується на оцінках підприємців та аналітиків, за підсумками 2022 року наша країна відповідно займає 116 місце у переліку зі 180 країн світу, маючи 33 бали. Такі ж бали мають Алжир, Ангола, Замбія, Монголія, Сальвадор та Філіппіни [4]. В порівнянні з 2021 роком Україна покращила своє становище, перемістившись з 122 місця, але слід констатувати, що загальні результати боротьби з проявами корупції в нашій державі поки що не вклинають оптимізму. Як на наш погляд, одним із засобів усунення негативних явищ в фінансовій сфері є ефективний контроль з боку держави, що безумно вважається важливою функцією державного управління. Відповідно фінансовий контроль, як різновид державного контролю сприяє успішній реалізації державної політики в фінансовій сфері. В свою чергу, важливим аспектом забезпечення ефективності та прозорості державного фінансового контролю є правові засади його здійснення. Однак існують значущі проблеми, пов'язані з організацією та функціонуванням державного фінансового контролю, які потребують ретельного аналізу та вирішення, так як основним призначенням даного виду контролю вважається забезпечення точного і беззаперечного дотримання законів і інших нормативно-правових актів в процесі формування і ефективного використання фінансових ресурсів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Окремі проблеми в сфері правового регулювання державного фінансового контролю були об'єктом досліджень багатьох науковців, се-

ред яких особливої уваги заслуговують праці Л.К. Воронової, О.П. Гетьманець, М.П. Кучерявенка, Т.А. Латковської, А.М. Монаєнка, О.П. Орлюк, Л.А. Савченко, В.Д. Чернадчука та інших. Незважаючи на значну кількість наукових праць в сфері здійснення державного контролю, фінансового контролю, наявність різних підходів до визначення таких дефініцій як «контроль», «державний контроль», «фінансовий контроль» і т.п., на сучасному етапі розвитку України виникають деякі невирішені аспекти та виклики, які становлять частину загальної проблеми в згаданій сфері. А саме, визначення оптимальної системи контролю, забезпечення прозорості та доступності до інформації, боротьба з корупцією та недобросовісністю, гармонізація профільного законодавства, а також ефективно запровадження зарубіжного досвіду.

Мета статті. Враховуючи вище зазначене важливим питанням є дослідження сучасного стану правового регулювання державного фінансового контролю в сучасних реаліях України, аналіз здійснення державного фінансового контролю в деяких зарубіжних країнах і країнах Європейського Союзу (далі – ЄС).

Виклад основного матеріалу дослідження. В умовах сьогодення питання державного фінансового контролю відіграє важливу роль, адже в першу чергу це питання стосується ефективного та відповідального управління фінансовими ресурсами держави. До нього включається не лише забезпечення правильного розподілу та використання бюджетних коштів, але і контроль за ефективністю і законністю витрат, уникнення проявів корупції, а також здатність забезпечити сталу фінансову стійкість країни в умовах негативних зовнішніх та внутрішніх факторів, таких як війна, занепад промисловості та інші складні виклики.

Для початку варто зазначити, що державний фінансовий контроль представляє собою окремий тип державного та фінансового контролю і відрізняється від інших видів фінансового контролю за своїми характеристиками і критеріями щодо суб'єктів, які його здійснюють. У порівнянні з іншими видами державного контролю, державний фінансовий контроль відрізняється своєрідністю в предметі, до якого прийнято відносити публічні фінанси, що належать державі, а також управлінські дії, пов'язані з формуванням, розподілом, володінням та використанням фінансових ресурсів [5, с. 100]. Особливостями державного фінансового контролю є також його головна мета, а

саме забезпечення ефективного використання фінансових ресурсів та якісне управління державними фінансами.

У наукових дослідженнях щодо фінансового контролю в Україні не існує загального підходу щодо визначення цього поняття, його структури, принципів, функцій і особливостей, оскільки різні дослідники розглядають цю проблематику з різних точок зору. У своїх дослідженнях Л.А. Савченко розглядає фінансовий контроль як «діяльність державних органів і недержавних організацій, самих господарюючих суб'єктів чи їх структурних підрозділів, фізичних осіб, наділених відповідними повноваженнями чи правами, що спрямована на забезпечення законності, фінансової дисципліни, раціональності в ході мобілізації, розподілу і використання фінансових ресурсів» [6, с. 43]. Науковець розглядає фінансовий контроль, в якості інституту фінансового права, який представляє собою групу норм, що регулюють єдиний комплекс відносин, які називаються фінансово-контрольними. При цьому, увага звертається на те, що інститут фінансового контролю характеризується як фінансово-правовий інститут, що має складну структуру, оскільки його норми входять як до загальної, так і особливої частини фінансового права, бо існують специфічні його види, такі як бюджетний, податковий, валютний, банківський, митний контроль, який здійснюють визначені законодавством суб'єкти [7, с. 54]. В свою чергу, О.П. Орлюк розглядаючи контроль як заключну стадію процесу управління фінансами, зазначає, що фінансовий контроль проявляється як врегульована норма права діяльність уповноважених фінансовим законодавством суб'єктів. Разом з тим, при характеристиці економічного змісту фінансового контролю, звертається увага на те, що таким змістом є функція управління, що охоплює сукупність спостережень, перевірок за діяльністю об'єкта управління з метою оцінки обґрунтованості й ефективності прийнятих рішень та результатів їх виконання [8, с. 144]. В наукових працях зустрічається і таке визначення фінансового контролю «це врегульована норма права діяльність контролюючих (уповноважених) суб'єктів фінансового контролю з метою встановлення відповідності результатів фінансової діяльності підконтрольних (зобов'язаних) суб'єктів показникам, встановленим матеріальними нормами фінансового права (матеріальний фінансовий контроль) та (або) їх дій – процесуальним нормам фінансового

права (процесуальний фінансовий контроль)» [9, с. 2387]. Отже можна констатувати, що у фінансово-правовій науці існують різні погляди на фінансовий контроль, але це не означає, що вони суперечать один одному. Різноманітність поглядів обумовлена тим, що фінансовий контроль є дуже складним фінансово-правовим явищем, ефективність якого потребує якісного організаційно-правового забезпечення.

З огляду на вище зазначене, нормативно-правове регулювання державного фінансового контролю в Україні спрямоване на систематизацію відносин, що виникають під час управління публічними фінансовими ресурсами. За допомогою спеціально-створених правових інструментів, зокрема норм фінансового законодавства, здійснюється цілеспрямований вплив на ці відносини, що складаються у процесі організації та проведення державного фінансового контролю. Нормативно-правове регулювання в сфері управління публічними фінансовими ресурсами призводить до організованості діяльності органів державного фінансового контролю, визначає їхній правовий статус, функції, повноваження, а також встановлює завдання, обсяги та зміст дій, що виникають під час організації та здійснення державного фінансового контролю. Нормативно-правові акти також окреслюють права та обов'язки всіх учасників фінансових правовідносин. У зв'язку з цим слід провести аналіз основних нормативно-правових положень, які можуть використовуватися в цій галузі [10, с. 62].

Правове регулювання здійснення державного фінансового контролю в Україні забезпечується в основному національним законодавством. Це означає, що система фінансово-правових норм, які визначають правила і процедури здійснення державного фінансового контролю, містяться в різних нормативно-правових актах, які розроблені та затверджені урядом та іншими органами держави у відповідності з їх повноваженнями. Ці акти включають Конституцію України, кодекси, закони, підзаконні нормативно-правові акти, стандарти і методичні рекомендації, що стосуються організації та проведення державного фінансового контролю. Важливе місце відводиться Закону України «Про Рахункову палату» [11] в якому закріплено правовий статус Рахункової палати України як незалежного органу державного зовнішнього фінансового контролю (аудиту), що здійснює фінансовий аудит, аудит ефективності, експертизу, аналіз та інші контрольні заходи від імені Верховної

Ради України за надходженням коштів до Державного бюджету України та їх використання у відповідності з діючим законодавством. Окремі норми в сфері фінансового контролю містять Закони України «Про запобігання корупції» [12], «Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності» [13] та інші закони України. Крім того, до цієї системи належать і норми міжнародного права, які визнаються Україною. Додержання вимог цих нормативно-правових актів є обов'язковим для об'єктів державного фінансового контролю, відповідно суб'єкти державного фінансового контролю здійснюють нагляд за їх дотриманням, що є зовнішнім проявом важливих аспектів суспільних відносин в згаданій сфері. Характеризуючи нормативно-правові акти, що встановлюють основні засади здійснення фінансового контролю слід звернути увагу і на кодифіковані акти. Так, контроль у бюджетній сфері регламентується Розділом V, Главою 17 Бюджетного кодексу України [14], перелік і повноваження контролюючих органів в сфері оподаткування закріплено статтею 41 Податкового кодексу України [15]. Існує і ряд інших кодифікованих актів, що містять певні норми, які прямо або опосередковано регламентують контрольні заходи.

Законодавча основа державного фінансового контролю має важливий та фундаментальний характер і складає окремий рівень фінансового законодавства. Цей рівень представлений законами України, як визначають правові засади діяльності спеціальних органів державного фінансового контролю, їх завдання, функції, повноваження, обсяг проведення контрольних заходів, порядок організації і здійснення відповідного контролю та інші важливі аспекти. Закон України «Про основні засади здійснення державного фінансового контролю в Україні» [16], вважається одним із основних законів у цій сфері. Даний нормативно-правовий акт закріплює різновиди державного фінансового контролю, фінансове забезпечення органу державного фінансового контролю, координацію діяльності цього органу з іншими контролюючими органами, основні функції, права і обов'язки, відповідальність органу державного фінансового контролю, а також механізми правового захисту інтересів державного органу контролю та його працівників.

Підзаконні нормативно-правові акти, що встановлюють правові засади контрольної діяльності в конкретній сфері, зазвичай мають характер організаційних вказівок і видаються

в межах компетенції центральних органів виконавчої влади. Ці акти приймаються відповідними міністерствами і іншими центральними органами виконавчої влади, які регулюють внутрішні відносини відповідного органу влади, такі як митні, податкові, бюджетні тощо. У сфері державного фінансового контролю діє: Регламент Рахункової палати, затверджений рішенням Рахункової палати України [17]; Порядок організації та здійснення внутрішнього контролю в Рахунковій палаті, затверджений наказом Голови Рахункової палати [18]. Цим документом визначено механізм організації, функціонування внутрішнього контролю в Рахунковій палаті та самостійних структурних підрозділах її апарату, на відміну від Регламенту, який закріплює реалізацію повноважень Рахункової палати, правил та порядку проведення зовнішнього контролю; Порядок відображення у бухгалтерському обліку операцій по виконанню державного бюджету, затвердженого наказом Державної казначейської служби України [19] тощо. На локальному (місцевому) рівні фінансового законодавства мають силу нормативно-правові акти, які приймаються представницькими та виконавчими органами місцевого самоврядування та місцевими державними адміністраціями, що відповідають за функції державного фінансового контролю на певній території.

Негативна ситуація з нехваткою фінансових ресурсів, що склалася на сьогодні в Україні, пов'язана не тільки з військовими діями, але й з корупційною складовою, про що було зазначено вище. В даному контексті, варто звернути увагу на ще один чи не найважливіший напрям в сфері державного фінансового контролю, а саме боротьба з корупцією на всіх рівнях державної влади. Законом України «Про засади державної антикорупційної політики на 2021–2025 роки» затверджено Антикорупційну стратегію, в якій звернено увагу щодо усунення низки проблем, які негативно впливають на якість державного контролю, в тому числі фінансового [20]. Особливого значення це набуває з точки зору виконання семи вимог, які поставили перед Україною після отримання статусу кандидата в члени Європейського Союзу. Серед яких суттєве місце займає саме антикорупційна реформа і наближення законодавства України до законодавства ЄС, в тому числі і правового регулювання державного фінансового контролю.

Враховуючи ситуацію, що склалася в сфері організаційно-правового регулювання державного фінансового контролю в країні, як на наш

погляд варто звернутися до практики розвинених країн світу, розглянувши як там побудована система державного контролю. Так, державний фінансовий контроль у зарубіжних країнах ґрунтується на принципах, які викладені в Лімській декларації [21], що належить організації вищих аудиторських установ, а саме Міжнародній організації вищих органів фінансового контролю (далі – INTOSAI). В Європейському регіоні такою організацією є Європейська організація вищих органів фінансового контролю (далі – EUROSAI), до якої входить Україна. Рахункова Палата України є повноправним членом цієї організації з 1999 року, що стосується INTOSAI, то Рахункова Палата стала її членом у 1998 році. Ці принципи включають незалежність, об'єктивність, компетентність і гласність. Основна ідея принципу незалежності полягає в тому, що контрольні органи повинні бути незалежними від впливу зовнішніх організацій і відповідно мати функціональну і організаційну незалежність, так як від цього в значній мірі залежить ефективне та об'єктивне проведення державного контролю. Хоча, як свідчить практика, повної незалежності вищих контрольних органів не існує. Це пов'язано з тим, що в основному такі органи функціонують в межах державного апарату. Так, наприклад, Рахункова палата України створена при Верховній Раді України, підпорядкована Раді і в певній мірі від неї залежна.

Щодо побудови структури системи фінансового контролю розвинених країн, то в ній спостерігається чітка ієрархія. Що мається на увазі: на вершині ієрархії знаходиться Вищий контрольний орган з розширеними повноваженнями, і всі інші контролюючі органи, або підпорядковані йому, або піддаються його координації та оцінці їхньої діяльності. За весь період свого функціонування органи державного фінансового контролю в цих країнах підтвердили і підтверджують ефективність такої системи і відповідно наявність якісних результатів своєї діяльності.

Для прикладу варто, як на наш погляд, розглянути як функціонує державний контроль в Сполучених Штатах Америки (далі – США). Одним із найстаріших органів у світі вважається Рахункова палата уряду США (далі – GAO) яка є незалежною, неупередженою агенцією, що працює на Конгрес, була створена у 1921 році Законом про бюджет та бухгалтерський облік. Створення такого органу було викликано необхідністю контролювати Конгресом зростаючі державні витрати та борг після Першої світової війни. До кінця Другої світової війни GAO

насамперед перевіряло законність та адекватність державних витрат. Після Другої світової війни у міру зростання відповідальності та програм уряду, фокус роботи цього органу змістився у бік надання допомоги Конгресу у спостереженні за програмами та витратами агенцій виконавчої влади. У 1974 році Конгрес розширив роль GAO в галузі оцінки, поклавши на неї відповідальність у бюджетному процесі. В цей період склад GAO був розширений за рахунок науковців, актуаріїв та експертів у таких галузях, як охорона здоров'я, державна політика та комп'ютери. Пізніше була зібрана група професійних слідчих, багато з яких мало досвід роботи в правоохоронних органах для розслідування заяв про можливі кримінальні та цивільні правопорушення. У 2004 році юридична назва GAO була змінена з Головної бухгалтерії на Рахункову палату уряду, чим було підтверджено зростаючу роль агентства у федеральному уряді. GAO вивчає, як витрачаються гроші платників податків, та надає Конгресу та федеральним агентствам об'єктивну, неупереджену, засновану на фактах інформацію, яка може бути використана для вдосконалення діяльності уряду та економії платникам податків мільярдів доларів. Федеральні аудитори та аудитори штату звертаються до GAO за стандартами внутрішнього, фінансового аудиту та інших видів державного аудиту. Вийшовши за рамки фінансового аудиту, GAO почало проводити аудити ефективності, перевіряючи, наскільки ефективними є державні програми і чи досягають вони своїх цілей. Розглядає сучасні проблеми, такі як опіодна залежність, гіг-економіка, доступне житло та безпека харчових продуктів. З метою задоволення зростаючої потреби Конгресу в інформації з таких актуальних питань, як штучний інтелект та моделювання інфекційних захворювань, було створено нову групу з науки та технологій. Робота цього органу контролю виконується на прохання комітетів або підкомітетів Конгресу або вимагається державними законами чи звітами комітетів відповідно до протоколів, що GAO надає Конгресу [22]. За багаторічний період свого функціонування Рахункова палата США набула досвіду щодо виконання найскладніших аудиторських і оцінюючих завдань, які ставить перед нею Конгрес, що в свою чергу може слугувати взірцем організації державного фінансового контролю в Україні.

Заслуговую на окрему увагу і функціонування державного фінансового контролю в такій країні ЄС, як Польща. Вищим державним ор-

ганом фінансового контролю (аудиту) в країні є Вища Палата контролю (далі – NIK). Вона діє на підставі Глави 9 Конституції Республіки Польща, закону про Вищу Палату контролю, Статуту та Ордонансів Голови Палати. Положення, що містяться в законі, визначають правовий статус NIK, її завдання, режим і сферу діяльності, а також внутрішню організацію. Конституція Республіки Польща від 2 квітня 1997 року визначає Вищу аудиторську службу як керівний, функціонально відокремлений, професійний орган державного аудиту. Основний закон надає NIK конституційну гарантію незалежності від виконавчої влади, регулює обсяг аудиторських повноважень, перераховує обов'язки перед Сеймом і визначає посаду її Голови. Закон про Вищу Палату контролю від 23 грудня 1994 року визначає організацію і режим роботи NIK. Він регулює процес контрольних проваджень, визначає обов'язки працівників та їх права [23]. Як на наш погляд, організація державного фінансового контролю Польщі має схожість з Україною. Мається на увазі Вища палата контролю Польщі і Рахункова пала України, але на відміну від повноважень Голови Рахункової палати України, Голова NIK має право направляти до Конституційного Трибуналу (Суду) клопотання щодо перевірки норм міжнародних угод, законів, інших актів на відповідність норм Конституції.

Щодо законодавчих основ здійснення фінансового контролю (аудиту) в цілому в ЄС, то у відповідності до умов Договору про Європейський Союз та Договору про функціонування Європейського Союзу [24], Правил процедури Палати аудиторів Європейського Союзу [25] функцію державного фінансового контролю покладено на Європейський суд аудиторів (ЕСА), що діє на підставі законодавства ЄС, з метою покращити управління фінансами та надати громадянам ЄС інформацію про використання коштів ЄС. В свою, чергу система внутрішнього державного фінансового контролю та зовнішнього аудиту країн-членів ЄС впорядкована у відповідності з загальним вимогами законодавства ЄС в фінансовій сфері, базується на міжнародних стандартах, а також відповідає основним принципам підзвітності, прозорості, ефективності та результативності.

Висновки. Підсумовуючи вище викладене, зазначимо, що враховуючи сучасні реалії України, важливим завданням, яке стоїть перед державою є наближення національних стандартів здійснення державного фінансового контролю

до європейських і міжнародних стандартів. На основі Лімської декларації, яка містить ключові принципи контролю, INTOSAI були розроблені та ухвалені Стандарти аудиту державних фінансів. Ці стандарти становлять основу для формування національних стандартів державного фінансового контролю і складаються з чотирьох складових: по-перше, базові принципи в стандартах INTOSAI стосуються кваліфікації аудитора, включаючи визначення обсягу та характер аудиту, вимоги до звітності та методу перевірок; по-друге, загальні стандарти INTOSAI стосуються кваліфікації аудиторів, політики кадрової роботи, інформаційних систем, та містять правила професійної етики; по-третє, стандарти проведення аудиту державних фінансів INTOSAI встановлюють критерії та методологію проведення аудиту, включаючи планування, нагляд, аналіз і оцінку ефективності внутрішнього контролю; по-четверте, правила складання звітів INTOSAI визначають правила та формат для складання звітів аудитора, включаючи висновки за результатами аудиту фінансів, законності та ефективності [26]. Стандарти INTOSAI є базовою основою, яка може бути використана як рекомендаційна платформа для проведення контрольних заходів у сфері державних фінансів. В даному контексті, в Україні варто створити та закріпити законодавчо єдину систему стандартів державного фінансового контролю, яка б враховувала всі аспекти фінансового контролю, враховуючи при цьому особливості внутрішнього законодавства країни, засновану на позитивному міжнародному досвіді.

Таким чином, проведений аналіз правових засад здійснення державного фінансового контролю як в Україні так і зарубіжних країнах, дозволяє зробити висновок, що не зважаючи на тяжкі сучасні реалії наша держава активно розвиває свою систему державного фінансового контролю, але є ще багато аспектів, які вимагають подальших зусиль для її покращання. Зокрема, важливо забезпечити більшу прозорість і відкритість в процесі фінансового контролю, підвищити ефективність його функціонування та забезпечити відповідність української системи міжнародним стандартам і нормам. Як на наш погляд, покращена система державного фінансового контролю безумовно сприятиме зменшенню потенційних загроз для безпеки України, надасть можливість встановити більш сувору фінансово-бюджетну дисципліну шляхом створення ефективної системи відповідальності. Сприятиме посиленню координуючої

ролі держави в сфері фінансового контролю, що в результаті призведе до збільшення обсягів надходжень до бюджетних і позабюджетних фондів на різних рівнях і відповідно правомірності їх використання, як в сучасних реаліях, так і в процесі відновлення нашої держави в майбутньому.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Резолюція Генеральної Асамблеї ООН «Петрорення нашого світу: порядок денний у сфері сталого розвитку до 2030 року» від 25.09.2015 року. URL: <https://undocs.org/ru/A/RES/70/1> (дата звернення 07.10.2023).
2. Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року. Указ Президента України від 30.09.2019 року № 722. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/722/2019#Text> (дата звернення 07.10.2023).
3. Україна, швидка оцінка завданої школи та потреб на відновлення. Лютий 2022 – лютий 2023. URL: <https://documents1.worldbank.org/curated/en/099062823034041908/pdf/P18017401fe8430010af21016afb4ebc8c4.pdf>
4. Індекс сприйняття корупції – 2022. URL: <http://cpi.ti-ukraine.org/> (дата звернення: 07.10.2023).
5. Прасюк В.М. Державний фінансовий контроль: визначення поняття. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2019. Вип. 3(28). Т.2. С. 97–102. URL: http://pjuv.nuoua.od.ua/v3-2_2019/21.pdf
6. Савченко Л.А. Правові проблеми фінансового контролю в Україні : дис. ... докт.юрид.наук. Ірпінь, 2002. 455 с.
7. Савченко Л.А. Правові основи фінансового контролю : навч. посібник. К.: Юрінком Інтер, 2008. 504 с.
8. Орлюк О.П. Фінансове право. Академічний курс : підручник. К. : Юрінком Інтер, 2010. 808 с.
9. Chernadchuk, Viktor D.; Chernadchuk, Tamara O. And Klochko, Alyona M.2017. Financial Control as a Means of Cognition of the Financial Activities: Theoretical and Legal Aspects. *Journal of Advanced Research in Law and Economics*. Volume VIII, Winter, 8(30): 2383–2390.
10. Прасюк В.М. Проблеми нормативно-правового регулювання державного фінансового контролю в Україні та напрями його вдосконалення. *Південно-український правничий часопис*. 2019. № 4. Т. 1. С. 60–64. URL: http://www.sulj.oduvs.od.ua/archive/2019/4/part_1/15.pdf
11. Про Рахункову палату : Закон України № 576-III від 02.07.2015 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/576-19#Text> (дата звернення 07.10.2023).
12. Про запобігання корупції : Закон України № 1700-VII від 14.10.2014 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18#Text> (дата звернення: 07.10.2023).
13. Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності : Закон України від 05.04.2007 р. № 877-V. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/877-16#Text>. (дата звернення 07.10.2023).
14. Бюджетний кодекс України від 8.07.2010 року № 2456-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17#Text>. (дата звернення 05.10.2023).

15. Податковий кодекс України від 2.12.2010 року № 2755-VI URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text> (дата звернення 07.10.2023).

16. Про основні заходи здійснення державного фінансового контролю в Україні : Закон України від 26.01.1993 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2939-12#Text>. (дата звернення 07.10.2023).

17. Регламент Рахункової палати : Рішення Рахункової палати від 28.08.2018 р. № 22-7 зі змінами, затвердженими рішенням Рахункової палати від 08.11.2019 р. № 31-3. URL: https://rp.gov.ua/uploadfiles/About/RegulatoryDoc/arp_1_new.pdf.

18. Порядок організації та здійснення внутрішнього контролю в Рахунковій палаті : Наказ Голови ахункової палати від 15.08.2019 р. № 51. URL: https://rp.gov.ua/upload-files/About/RegulatoryDoc/Por_vn_kontr_RP.pdf.

19. Порядок відображення у бухгалтерському обліку операцій по виконанню державного бюджету : Наказ Державної казначейської служби України від 19.12.2019 р. № 356. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0356840-19#Text> (дата звернення 07.10.2023).

20. Про засади державної антикорупційної політики на 2021–2025 роки: Закон України № 2322-IX від

20.06.2022 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2322-20/conv#n3> (дата звернення: 07.10.2023).

21. Лімська декларація керівних принципів контролю : міжнародний документ від 01.01.1977. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/998_090#Text (дата звернення: 08.10.2023).

22. Офіційний сайт Рахункової палати уряду США (GAO). URL: <https://www.gao.gov/> (дата звернення 08.10.2023).

23. Офіційний сайт Вищої палати контролю Польщі. URL: <https://www.nik.gov.pl/en/> (дата звернення 08.10.2023).

24. Договір про Європейський Союз та Договір про функціонування Європейського Союзу (2016/C202/01) URL: <https://eur-lex.europa.eu/legalcontent/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:12016ME/TXT&from=EN#d1e8129-47-1> (дата звернення 08.10.2023).

25. Правила процедури Палати аудиторів Європейського Союзу від 11.03.2010 URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?qid=1696758262709&uri=CELEX%3A32010Q0423%2801%29> (дата звернення 08.10.2023).

26. ISSAI 100 to 400 – INTOSAI Standards. URL: <https://www.intosai.org/documents/open-access> (дата звернення 08.10.2023)

Чернадчук Т.О., Жмака І.А. ОКРЕМІ ПИТАННЯ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ДЕРЖАВНОГО ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ У СУЧАСНИХ РЕАЛІЯХ УКРАЇНИ

У статті досліджуються окремі питання правового регулювання державного фінансового контролю в Україні на шляху досягнення поставлених перед країною цілей сталого розвитку. При цьому, звертається увага на сучасні реалії, в яких опинилась Україна, а саме: важкої ситуації з фінансовими ресурсами, значним дефіцитом бюджету, нестачею коштів в державі та іншими негативними явищами у фінансовій сфері, що обумовлені низкою причин. Серед таких причин головними, на погляд авторів статті, є по-перше, військові дії, пов'язані з російською агресією; по-друге корупційні діяння наслідком яких є поява в фінансовій сфері різних непрогнозованих, складних факторів деструктивного характеру. Відмічається, що в умовах сьогодення питання державного фінансового контролю відіграє важливу роль, адже в першу чергу це питання стосується ефективного та відповідального управління фінансовими ресурсами держави. До нього включається не лише забезпечення правильного розподілу та використання бюджетних коштів, але і контроль за ефективністю і законністю витрат, уникнення проявів корупції, а також здатність забезпечити сталу фінансову стійкість країни в умовах негативних зовнішніх та внутрішніх факторів, таких як війна, занепад промисловості та інші складні виклики.

Фокусується увага на питаннях визначення поняття дефініції «фінансовий контроль», його особливості, аналізуються думки провідних вчених і науковців з цього приводу. Ураховуючи погляди вітчизняних науковців і виходячи з власних напрацювань звертається увага на те, що фінансовий контроль є дуже складним і багатограним фінансово-правовим явищем, ефективність якого потребує якісного організаційно-правового забезпечення. З огляду на це, зазначається, що важливим аспектом забезпечення ефективності та прозорості державного фінансового контролю є правові засади його здійснення. А саме, визначення оптимальної системи контролю, забезпечення прозорості та доступності до інформації, боротьба з корупцією та недобросовісністю, гармонізація профільного законодавства, а також ефективне запровадження зарубіжного досвіду. В даному контексті змістовно проаналізовано компоненти системи нормативно-правового регулювання державного фінансового контролю, яка характеризується складним ієрархічним характером, проаналізовані міжнародні правові акти, що регулюють фінансову сферу. Акцентовано увагу на світовому досвіді організації фінансового контролю, ефективність якого підтверджує необхідність перебудови існуючої в Україні системи державного фінансового контролю на відповідній нормативно-правовій базі з урахуванням міжнародних стандартів.

Ключові слова: державний фінансовий контроль, цілі сталого розвитку, корупційна складова, нормативно-правові акти, міжнародні стандарти.

Chernadchuk T.O., Zhmaka I.A. SEPARATE QUESTIONS OF THE LEGAL REGULATION OF STATE FINANCIAL CONTROL IN THE MODERN UKRAINIAN REALITIES

In the article separate questions of the legal regulation of state financial control in Ukraine on the way to reaching the sustainable development goals set for the country are being researched. Herewith, the attention is put on the modern realities where Ukraine found itself, namely: a hard situation with the financial resources, a significant budget deficit, a lack of funds in the state, and other negative phenomena in the financial sphere due to a number of reasons. Among such reasons, the main, on the authors' point, is, for the first time, military activities connect with russian aggression, secondly, corruption activities the consequence of which is the appearance in the financial sphere of various unpredictable, complex factors of a destructive nature. It pointed out that in today's conditions the questions of state financial control play an important role because, first of all, this question refers to effective and responsible management of state financial resources. It contains not only the support of the correct division and applying budget costs but also the control for the effectiveness and legality of expenses avoidance of manifestations of corruption, as well as, the ability to ensure the permanent financial stability of the country in conditions of negative external and internal factors, such as war, industrial decline, and other complex challenges.

The attention is focused on the questions of the definition of "financial control", its features, and the opinions of leading scientists on this matter are analyzed. Including the domestic scientists' views and based on their own experiences, attention is drawn to the fact that financial control is a very complex and multifaceted financial and legal phenomenon, the effectiveness of which requires high-quality organizational and legal support. In view of this, it is noted that an important aspect of ensuring the effectiveness and transparency of state financial control is the legal framework for its implementation. That's why; these include determining the optimal control system, ensuring transparency and access to information, combating corruption and malpractice, harmonising relevant legislation, and effectively implementing foreign experience. In this given context, the components of the normative-legal regulation of state financial control system were substantially analyzed which is characterized by the complex hierarchical in nature; the international legal acts that regulate the financial sphere were analyzed. Attention was pointed to the world experience of the financial control organization, the effectiveness of which confirms the necessity of re-building the existing Ukraine state financial control system to the relative normative-legal base including the international standards.

Key words: state financial control, sustainable development goals, corruption component, normative-legal acts, international standards.